

CUM DEVII UN INTELLECTUAL

Cînd s-ar produce asimilarea ideologiei profesionalismului de către toate componentele unei structuri sociale am avea dreptul să vorbim într-adevăr despre o intelectualizare a societății. Asimilarea aceasta este totuși doar premisa apartenenței sociale la intelectualitate. Criteriul fundamental rămîne producerea sau îmbogățirea valorilor/bunurilor simbolice, deoarece intelectualitatea este **clasa culturală** a unei societăți. Ea nu se poate îmburghezi decît atunci cînd asimilarea ideologiei profesionalismului de către segmente tot mai mari ale burgheziei duce la degenerarea ideologiei burgheze și la transformarea meritului în singurul criteriu al ascensiunii burgheze. Cu alte cuvinte, așa-zisa îmburghezire a intelectualității înseamnă de fapt nu desființarea intelectualității, ci a burgheziei ca o clasă socială. Invers, intelectualitatea nu se poate proletariza decît dacă mimează munca intelectuală productivă, prestînd operații simbolice rutiniere, repetitive. De pildă, un arhitect se marginalizează în raport cu gruparea socială a intelectualității atunci cînd în profesia sa imită, reproduce sau cînd pur și simplu nu urmărește nici o idee sau ideal arhitectural, respectiv atunci cînd aplicația sensorială a muncii lui are tendința de a se confunda cu structurile empirice ale formelor estetice și utilitare. Medicul eficace ca tămăduitor este, prin aceasta, un mare profesionist, dar el nu este încă un intelectual dacă nu face din vindecarea unei boli o **idee** despre această boală și despre vindecarea ei, dacă nu se ridică la nivelul raționalității ideatice și ideale ale profesiei sale. Profesorul fără discipoli, care nu a format elevi în stare să-l depășească mergînd chiar pe drumurile deschise de el, poate fi și el un profesionist excelent, dar nu este un intelectual. Un conducător de oameni nu este prin aceasta un intelectual. El poate deveni dacă îi va conduce pe acești oameni spre un orizont pe care ei nu l-ar fi întrezărit singuri. Cînd muncitorul sau țăranul găsește sensuri noi lucrurilor pe care le produc, ei transformă statutul acestor lucruri și comit, pe porțiuni de obicei restrinse ale activității lor, acte intelectuale.

Prin urmare, a fi intelectual nu înseamnă, din punctul de vedere al sociologiei, doar a deține un status social. Intelectualul nu are, ca tip social, un „rol” în societate, ci este doar exponentul unei funcții sociale: funcția de a crea noi bunuri culturale, de a spori valoarea celor existente. Nimeni nu se naște deci, și mai ales nu devine, pentru totdeauna intelectual, fiindcă este foarte greu ca cineva să rămînă totdeauna exponentul funcției sociale a intelectualității. Cu alte cuvinte, intelectualul este doar o **șansă** pe care viața o poate oferi celor care s-au pregătit profesional pentru realizarea/fructificarea ei sau celor care au dobîndit harul creației. Șansa aceasta nu este, deci, aceeași pentru toată lumea. O literatură sociologică și psihologică bogată a analizat factorii

care pot grăbi fructificarea neșansei de a deveni intelectual. Concluziile la care a ajuns această literatură rămân totuși controversate. Sigur este că șansa intelectualului poate fi fructificată de un număr nelimitat de ori și de un număr nelimitat de oameni. Cu cât aceste două numere sînt mai mari, cu atît o societate este mai intelectualizată. Toate teoriile care susțin ideea intelectualizării societății prin intelectualizarea muncii fizice, creșterea nivelului mediu de instrucție, informatizare etc., sînt, cel puțin în parte, false. Prezența acestor factori nu determină creșterea fructificării șansei de a deveni intelectuali, ci doar o face posibilă.

Așadar, dacă schimbarea orientărilor de valoare dintr-o societate nu depinde nemijlocit de poziția, numărul, activismul sau pasivismul intelectualilor din acea societate se poate spune că rolul de **elită conducătoare** a mișcărilor sociale, rol pe care intelectualitatea și l-a asumat întotdeauna, a fost întotdeauna un **rol ideologic**. Funcția intelectualilor, singura care le justifică existența în cadrul organismului social, este însă, dincolo de ideologie. Ea nu poate fi confundată cu rolul unei elite conducătoare (rol pe care și-l asumă adesea doar pseudointelectualii), fiindcă înseamnă crearea de valori simbolice noi. De aceea, cu cât o intelectualitate își neglijează funcția ei într-o societate, cu atît mai tentată este să se justifice prin asumarea unui rol prescris ideologic, rol care va fi jucat folosindu-se, de fapt, mijloacele de natură ideologică similare și uneori identice cu cele întrebuințate de celelalte componente ale structurii sociale care se luptă pentru putere. În felul acesta intelectualitatea își pierde treptat componenta principală a funcției sale sociale: **distincția**. Acesta este efectul pervers al angajării ideologice a intelectualității în lupta pentru putere. A cuprins acest efect anumite segmente ale intelectualității noastre de astăzi?

ION UNGUREANU